Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.
Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.
Wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Nr. 40. **Poniedziałek**, dnia 22. Grudnia 1879. **VI. rocznik.**

Uwagi o naszych stowarzyszeniach.

(Dr. A. Z.) Znaczenie naszych stowarzyszeń znalazło już powszechne uznanie w kraju i po za krajem. Mieliśmy sposobność słyszeć od powag w parlamencie austryackim i od wybitnych finansistów w Wiédniu zdanie, że rozwój naszych stowarzyszeń kredytowych zwrócił ich uwagę i że widzą w tym pomyślnym ich rozwoju rękojmią żywotności naszych stosunków ekonomicznych. Niezaprzeczenie téż dobremu gruntowi, jaki znalazły nasze stowarzyszenia, przypisać należy przedewszystkiém ich rozwój i to może w wyższym jeszcze stopniu, niż zdrowym zasadom i podstawom, na jakich organizacye te oparto. Im ogólniejszego jednak znaczenia stowarzyszenia nasze nabiérają, tém staranniéj badać nam wypada, czy przepowiednie koniecznego ich zachwiania, nieuniknionego „krachu“ — są tylko bezmyślnymi, a szablonowymi frazesami, lub zawistnemi przeciwników sztuczkami — czy też przezornych, a rozważnych mężów przestrogami. Nad tém pytaniem zastanawialiśmy się, układając nasz ostatni „Rocznik“, co zaprowadziło nas w szereg myśli i spostrzeżeń nieco dłuższy, ale sądzimy, więcéj wyczerpujący. Więc myślami temi podzielić się zamyślamy z naszymi czytelnikami w szeregu artykułów, poniżéj umieszczonych.

I.

Czy też t. z. koła kompetentne, władze autonomiczne krajowe i instytucye publiczne uważają działalność stowarzyszeń naszych za pożyteczną, czy je na seryo traktują i czy są im życzliwe? Postawienie pytania tego na czele uwag naszych wydaje się może zbędném, gdyż sądzić by można, iż gołosłowna twierdząca odpowiedź zdoła załatwić kwestyą. Tak jednak niestety nie jest. Pomimo różnorodnych zwoływanych ankiet, pomimo prac Wydziału i Sejmu krajowego, i pomimo pomocy w kredycie ze strony krajowych instytucyi finansowych a nawet austro-węgierskiego banku — tkwi w tych kołach jakieś niedowierzanie do nas, nieufność w naszą trwałość, naszą pewność i podejrzywanie naszych tendencyi. Jest to fakt, z którym się liczyć wypada, a chcąc go usunąć, wypada zbadać źródło, z którego powstał.

Instytucye nasze są jeszcze za młode, aby długoletnie ich istnienie za nich świadczyć mogło. Nadto zaś ruch na polu stowarzyszeń zarobkowych wyszedł od ludzi, przeważnie nie mających wyrobionéj jeszcze w kraju pozycyi.

Wprawdzie do zakładania i kierowania stowarzyszeń przykładają rękę i najwpływowsze w kraju osobistości, lecz czynią to bez wiary niezachwianéj i bez zrozumienia tendencyi i istoty tych instytucyi, a raczéj ulegając prądowi powszechnemu. Stąd też pewne niedowierzanie z ich strony, a ze względu na głównych promotorów tego ruchu, podsuwanie im pewnych politycznych i socyalnych tendencyi, których z duchem stowarzyszeń nawet pogodzić nie można. To byłaby jedna z przyczyn powyżéj wskazanego zjawiska. Lecz druga przyczyna już leży w stowarzyszeniach samych. Myślimy tu o pewném, a nie usuniętém dotąd dyletanckiem traktowaniu spraw i interesów, o braku jednolitości w prowadzeniu interesu przez wszystkie stowarzyszenia w kraju, o braku w końcu u samych stowarzyszeń poczucia łączności między sobą i wynikającéj ztąd solidarności.

Przedewszystkiem zaś zwócić nam wypada uwagę na instytucyą Związku stowarzyszeń. Nie myślimy twierdzić, żeby Patronat i Związek w ogóle były instytucyami, któreby z obowiązków swych w każdym względzie się wywiązywały, aby instytucyi tych w niczem ulepszyć nie można — wszelako korzyści ze Związku są już znakomite. Bez Związku, bez tego organu jednoczącego i opiekuńczego — nie byłaby opinia publiczna i władze krajowe wiedziały, jakiéj doniosłości są nasze instytucye, a nawet stowarzyszenia same nie nabrałyby przeświadczenia o swéj sile i znaczeniu. Pomijamy już cały szereg załatwionych przez Związek spraw poszczególnych stowarzyszeń, pomijamy liczne lustracye i wynikające stąd bezpośredni korzyści — ale podnieść musimy tę korzyść moralną, która leży w świadomości siły, wynikającéj z połączenia. A jednak stowarzyszenia nie cenią tych korzyści, jak na-

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc Listopad 1879.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Udziały (z końcem miesiąca) zł.	ct	Fundusz rezerwowy (z końcem miesiąca) zł.	ct	Wkładki oszczędności: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Wkładki oszczędności: Włożono w ciągu miesiąca zł.	ct	Wkładki oszczędności: Wyjęto w ciągu miesiąca zł.	ct	Wkładki oszczędności: Stan z końcem miesiąca zł.	ct	Pożyczki zaciągnięte: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Pożyczki zaciągnięte: Zaciągnięte w ciągu miesiąca zł.	ct	Pożyczki zaciągnięte: Spłacone w ciągu miesiąca zł.	ct	Pożyczki zaciągnięte: Stan z końcem miesiąca zł.	ct
Andrychowie	10138	69	263	10	5578	74	80	30	20	—	5639	04	2373	—	—	—	200	—	2173	—
Białéj	11399	43	1332	—	21813	30	1261	—	925	—	22149	30	9350	—	—	—	—	—	9350	—
„ Wzaj. Pom.	2564	10	143	59	8745	42	2794	—	2270	—	9269	42	8750	—	3000	—	2152	50	9597	50
Birczy	4764	38	585	69	4368	31	343	45	346	—	4365	76	13500	—	900	—	800	—	13600	—
Bóbrce	2575	86	726	69	3821	—	173	35	267	—	3727	35	10560	—	2320	—	2680	—	10200	—
Brzesku	52792	66	2376	61	76091	92	5568	55	3236	12	78424	35	—	—	—	—	—	—	—	—
Busku	5286	23	1560	63	5573	88	10	—	832	50	4751	38	3495	84	—	—	—	—	3495	84
Cieszanowie	13644	62	692	50	9881	82	2161	12	—	—	12043	24	—	—	—	—	—	—	—	—
Dąbrowie	32659	12	8495	47	—	—	—	—	—	—	—	—	128568	59	6005	19	6244	94	128328	84
Delatynie	10969	94	836	85	5449	55	48	37	—	—	5497	92	10600	—	—	—	—	—	10600	—
Dobromilu	1678	46	134	87	3038	14	235	—	—	—	3273	14	4042	50	—	—	—	—	4042	50
Glinianach	16629	92	2164	56	40957	31	5604	08	2057	26	44504	13	9916	—	1853	10	2566	—	9183	10
Gorlicach	54900	06	6220	12	59369	62	5675	39	8655	35	56389	66	52808	30	1655	57	5568	15	49195	72
Jarosławiu	22167	45	2829	16	29713	85	1801	—	929	33	30585	52	15568	36	—	—	30	—	15538	36
Jaryczowie	123	50	32	—	40	—	10	—	—	—	50	—	450	—	—	—	50	—	400	—
Kołomyi	6078	13	529	99	17690	53	1279	20	483	37	18486	36	6800	—	—	—	460	—	6340	—
Komarnie	4766	47	628	31	13111	26	897	—	477	73	13530	53	2500	—	—	—	—	—	2500	—
Kałuszu	3138	04	220	—	1130	12	400	—	—	—	1530	12	4850	—	2000	—	1150	—	5700	—
Krakowcu	396	—	56	—	135	20	60	—	32	50	162	70	450	—	—	—	—	—	450	—
Limanowéj	12654	76	404	19	20161	50	2220	53	5865	16	16516	87	12196	—	1580	—	1106	—	12670	—
Lwowie	119325	52	11717	37	284021	59	56636	30	36327	34	304330	55	—	—	—	—	—	—	—	—
„ pocztowe	11398	90	311	—	1049	23	31	—	130	—	950	23	4910	—	950	—	—	—	5860	—
Łańcucie	14972	46	8707	87	73981	44	557	55	3120	90	71418	09	13359	40	—	—	—	—	13359	40
Makowie	1700	80	366	50	11973	69	2278	74	67	—	14185	43	—	—	—	—	—	—	—	—
Mariampolu	2265	—	216	47	1098	30	115	50	52	—	1152	80	3400	—	—	—	40	—	3360	—
Mielcu	9176	62	1158	84	30436	01	836	97	1933	55	29339	43	3000	—	—	—	—	—	3000	—
Milówce	1311	50	279	—	4410	28	230	40	15	—	4625	68	1000	—	—	—	—	—	1000	—
Mościskach	11328	89	3889	76	13687	13	1078	80	540	70	14225	23	12000	—	—	—	—	—	12000	—
Nowym Sączu	17154	34	705	16	48839	63	7579	04	988	70	55429	97	15900	—	6500	—	5400	—	17000	—
Pilźnie	580	—	156	—	323	83	—	—	—	—	323	83	—	—	—	—	—	—	—	—
Przemyślu rolne.	29208	52	3975	82	11375	30	9665	49	8227	87	115202	92	18000	—	17650	—	18000	—	17650	—
Radomyślu	327	74	69	—	38	50	102	—	15	—	125	50	1600	—	—	—	—	—	1600	—
Radziechowie	9236	25	2153	—	21642	60	642	—	514	77	21769	83	7500	—	—	—	—	—	7500	—
Rohatynie	7846	27	1642	—	17187	09	1673	58	1248	—	17612	67	8050	—	2000	—	950	—	9100	—
Rozdole	5695	33	754	66	1469	79	87	17	100	—	1456	96	11059	91	600	—	50	—	11609	91
Rudkach	5516	49	710	88	5727	45	1047	74	239	38	6535	81	8350	—	1000	—	1000	—	8350	—
Sieniawie	1060	09	214	—	2325	71	100	—	102	25	2323	46	7800	—	—	—	—	—	7800	—
Sokalu	11074	83	753	81	12579	26	771	68	43	27	13307	67	23087	14	300	—	424	66	22962	48
Śniatynie	3607	24	446	28	2972	—	26	—	—	—	2998	07	4500	—	—	—	—	—	4500	—
Stryju	2973	24	179	10	1892	11	485	—	81	—	2296	11	10200	—	—	—	100	—	10100	—
Szczercu	2059	21	488	84	15006	28	53	60	22	—	1537	88	2000	—	—	—	—	—	2000	—
Sądowéj Wiszni	223	50	34	—	—	—	600	—	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skałacie	1413	54	385	40	34	—	—	—	—	—	34	—	2500	—	—	—	—	—	2500	—
Tarnowie	16445	23	5107	24	43753	79	264	26	1342	—	42676	05	9160	—	500	—	1130	—	8530	—
Tłumaczu	9713	50	1799	49	23133	52	545	—	160	18	23518	34	4729	—	—	—	500	—	4429	—
Tyśmienicy	16726	52	2548	27	9936	75	234	—	192	15	9978	60	19355	14	—	—	300	—	18855	14
Wykotach	2950	14	252	85	6217	03	512	37	—	—	6729	40	7000	—	600	—	650	—	6950	—
Zakliczynie	850	08	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2540	57	—	—	110	—	2430	57
Złoczowie	6027	52	721	99	8980	36	1834	—	616	—	10198	36	1850	—	—	—	—	—	1850	—
Zbarażu	12131	70	2112	48	2687	27	200	90	510	09	2378	08	14913	90	—	—	469	43	14444	47

Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Odsetki (z końcem miesiąca) zł.	ct	Reszta pozycyi stanu biernego (z końcem miesiąca) zł.	ct	Pożyczki udzielone: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Pożyczki udzielone: Spłacono w ciągu miesiąca zł.	ct	Pożyczki udzielone: Udzielono w ciągu miesiąca zł.	ct	Pożyczki udzielone: Stan z końcem miesiąca zł.	ct	Koszta założ. ruchomości i adm. (z końcem miesiąca) zł.	ct	Reszta pozycyi stanu czynnego (z końcem miesiąca) zł.	ct	Gotówka (z końcem miesiąca) zł.	ct
Andrychowie	1567	17	42	55	19012	—	2035	—	2328	—	19305	—	212	95	3	49	302	11
Białéj	2113	02	1098	12	41177	32	3317	40	3509	—	41368	92	2772	49	2277	88	1022	58
„ Wzaj. Pom.	569	90	—	—	17455	—	3315	—	6385	—	20525	—	1216	17	292	35	110	99
Birczy	3243	67	152	07	23288	85	2249	—	2635	—	23674	85	1276	—	1721	63	39	09
Bóbrce	768	23	300	66	17833	82	2289	26	2048	58	17593	14	291	83	—	—	413	82
Brzesku	9363	66	5841	93	127491	14	22245	05	26139	—	131385	09	1513	45	13037	10	2823	57
Busku	1766	86	—	—	16177	46	1743	10	477	22	14911	58	1265	23	—	—	684	13
Cieszanowie	1838	56	—	—	25039	57	998	27	3632	90	27674	20	258	84	169	60	116	28
Dąbrowie	9507	44	6326	55	174152	03	9118	27	7454	70	172488	46	1540	04	7673	93	3614	99
Delatynie	3343	60	225	06	27826	04	1186	39	1000	47	27640	12	1521	08	1843	21	468	96
Dobromilu	1019	88	3800	68	9103	99	—	—	1196	—	10299	99	384	53	3256	10	8	91
Glinianach	8679	80	54	32	75135	49	4132	16	7579	10	78582	43	1727	20	18	09	888	11
Gorlicach	122	66	21191	53	158810	60	26729	74	24267	62	156348	48	4222	16	25932	15	1271	64
Jarosławiu	4866	90	444	92	51855	15	7423	90	7090	—	51521	25	2385	47	32	75	2492	84
Jaryczowie	32	67	—	—	659	—	96	33	—	—	563	—	38	20	—	—	16	64
Kołomyi	3159	85	224	09	31116	85	3887	96	4346	—	31574	89	72	25	2812	19	359	09
Komarnie	3985	98	223	58	24187	57	2784	75	3526	—	24928	82	564	78	141	21	—	06
Kałuszu	—	03	151	16	9024	97	1518	12	2290	—	9796	79	21	87	350	54	570	15
Krakowcu	97	34	6	46	918	—	118	50	180	—	979	50	161	67	20	31	19	52
Limanowéj	2249	97	78	87	38915	58	2178	64	6614	85	43351	79	734	60	98	80	389	47
Lwowie	23134	14	100	—	385561	13	82915	80	95673	56	398318	89	11768	24	32191	88	16328	57
„ pocztowe	2252	53	8	—	18710	78	1626	85	3173	—	20256	93	504	63	—	—	19	10
Łańcucie	10487	96	2146	—	103579	90	4512	48	4770	—	103837	42	1565	11	12396	09	3313	30
Makowie	1638	87	—	—	13766	71	768	90	3755	—	16752	81	410	26	144	06	584	47
Mariampolu	532	47	437	16	6883	—	640	50	931	—	7173	50	386	95	310	61	92	84
Mielcu	2617	15	2547	55	45401	39	4219	76	3919	—	45100	63	813	35	1846	96	78	65
Milówce	132	87	1	14	5604	01	375	—	2129	—	7358	01	—	65	4	—	154	86
Mościskach	2275	97	512	98	40749	31	6829	94	8077	—	41996	37	629	—	1594	07	13	39
Nowym Sączu	4976	91	594	53	77988	—	23976	—	27160	—	81172	—	1558	90	10247	18	2882	83
Pilźnie	225	59	9	56	880	—	315	—	420	—	985	—	299	93	—	—	9	96
Przemyślu rolne.	11279	64	3553	03	171110	91	31664	66	32466	61	171912	86	627	66	6609	32	1920	09
Radomyślu	116	52	15	43	1912	61	130	54	376	—	2198	02	91	85	—	—	29	27
Radziechowie	2808	73	561	89	41634	99	2537	85	3045	—	42142	14	1053	96	44	31	789	29
Rohatynie	2432	55	366	—	33952	95	4866	85	5216	—	34302	10	2085	23	1405	03	1207	13
Rozdole	1750	81	227	64	19142	70	2729	14	3906	—	20319	56	756	21	159	62	259	92
Rudkach	2225	49	—	—	20938	68	1831	36	3076	—	22183	32	963	58	110	31	81	46
Sieniawie	1069	56	113	21	11202	69	1506	52	1740	—	11436	17	933	32	49	60	161	23
Sokalu	1844	60	2511	47	47488	05	2338	—	3659	—	48809	05	489	41	2812	34	344	08
Śniatynie	1769	92	—	—	11316	80	723	14	1170	—	11763	66	919	97	—	—	57	22
Stryju	1834	84	47	63	15285	58	1432	64	1855	—	15707	94	673	03	754	65	268	61
Szczercu	234	27	72	83	6029	86	205	18	228	—	6052	68	143	16	69	05	128	14
Sądowéj Wiszni	82	70	—	—	—	—	4	84	827	—	822	16	113	47	—	—	8	44
Skałacie	231	95	—	—	4183	47	196	21	280	—	4147	67	305	97	—	—	162	03
Tarnowie	163	17	—	—	67749	31	5244	35	5327	53	67832	49	2107	73	2342	72	638	75
Tłumaczu	3662	92	1156	33	40016	06	2332	24	2289	76	39973	58	1702	80	753	30	1849	95
Tyśmienicy	2737	08	416	64	47548	52	2248	—	1675	—	46975	52	2001	52	1460	83	824	38
Wykotach	546	36	—	—	16115	93	1138	43	1637	—	16614	50	489	26	10	80	314	19
Zakliczynie	214	09	—	—	3356	—	1282	—	1083	—	2157	—	281	72	10	—	133	02
Złoczowie	2090	59	209	42	18990	22	1822	23	3376	—	20543	99	463	13	50	—	40	76
Zbarażu	4505	05	1670	36	29342	77	1891	66	1725	62	29176	73	1605	73	6063	61	396	07

leży. Związek nie ma u towarzystw należytego poparcia, zwłaszcza materyalnego, którego szukać musi po za swoją organizacyą i wbrew swoim zasadom: w pomocy kraju, choć instytucye nasze obracające milionami nie powinny żebrać subwencyi kilkuset guldenów! Wprawdzie dziś nie jedno stowarzyszenie nie widzi bezpośredniéj korzyści z przynależenia do Związku, ależ nie należy zapominać, że bez tego Związku nie byłoby i połowy stowarzyszeń w kraju, a z drugiéj połowy znów zaledwie połowa stałaby bez Związku tam, gdzie dziś stoi dzięki Związkowi i jego usiłowaniom pośrednim i bespośrednim. Przeszło 40 stowarzyszeń stoi jeszcze po za Związkiem — a z egzystencyi jego korzysta. Obowiązkiem więc patryotyzmu i ich własnego interesu jest do Związku przystąpić. Należące zaś powinny przez swych delegatów na najbliższym zjeździe ostatecznie się zastanowić, jak Związkowi zapewnić byt niezawisły. A potem stawiajmy do Patrona i Związku wymagania jak najdaléj idące w preświadczeniu, że mamy prawo żądać wszystkiego, co dla naszéj egzystencyi okaże się pożytecznèm. Wtedy Związek ten zdoła wyrobić poszanowanie dla siebie i stowarzyszeń w kraju i u stowarzyszeń, wtedy głos jego na szali zaważy, wtedy stanie się kierownikiem stowarzyszeń i wtedy zdoła ujednostajnić w nich prowadzenie interesu z korzyścią dla wszystkich i każdego z osobna.

II.

Obok Wydziału Związku wielkie usługi oddały stowarzyszeniom wydawnictwa dla nich podjęte. Myślimy tu o czasopismie „Związek“ i „Rocznikach Stowarzyszeń“. Każdy nieuprzedzony przyzna, że bez tych wydawnictw znowu Patronat połowy z tego, co zdziałał, uskutecznić by mógł, każdy przyzna, że bez „Związku“ nie podobna było zgromadzić tyle wiadomości o stowarzyszeniach i ich organizacyi, celach i stosunkach prawnych, ile do prowadzenia ich okazało się niezbędnèm; każdy w końcu przyzna, że bez „Roczników“ nawet my byśmy nie wiedzieli, jaką siłą jesteśmy, bo te miliony, którymi kończymy długie kolumny naszych wykazów i zestawień, wydałyby się nam baśnią, gdyby nie były wynikiem rzeczywistego rachunku. A jednak przy przeszło 100 stowarzyszeniach „Związek“ nie liczy 100 płatnych prenumeratorów, a „Roczników“ kupiły stowarzyszenia tylko 83 egzemplarzy. Że zaś dla prowadzenia tych wydawnictw potrzeba przynajmniéj 200 prenumeratorów i sprzedaży 400 egzemplarzy „Roczników“, że Wydział Związku nie ma czém subwencyonować tych wydawnictw, a u Wydziału krajowego ciągle o subwencye żebrać nie podobna, więc zjawiska tego skutek naturalny, że wydawnictwa te zostaną zaniechane. Czyż jednak nie uczują stowarzyszenia ich braku? czyż nie będzie to deprymująco działało na opinią w kraju o tych stowarzyszeniach?!... A jednak gdyby tylko do Związku należące stowarzyszenia zaprenumerowały po 2 –3 egzemplarzy „Związku“, dla biura, dla prezesa Rady i przewodniczącego komisyi kontrolującéj, aby przynajmniéj ci funkcyonaryusze stowarzyszeń obznajomieni byli w sprawach stowarzyszeń, gdyby zakupiono po 4—5 „Roczników“ dla każdego stowarzyszenia, a już by wydawnictwa te się utrzymały. Sądzimy, że żądanie to nie jest ani przesadnèm, ani zbędnèm, gdyż aż zbyt często przekonywaliśmy się, że kierownicy stowarzyszeń nie mają najelementarniejszych o nich znajomości, bez czego trudno wykorzenić dyletantyzm, podkopujący u nas na każdém polu najżywotniejsze nawet kreacye...

Polskie stowarzyszenia zarobkowe z pod zaboru pruskiego.

(Ciąg dalszy.)

Podane w poprzednim numerze zestawienie stopy procentowéj od kredytów, udzielanych przez spółki poznańskie i pruskie członkom swoim i opłacanéj od wkładek oszczędności (depozytów), dowodnie okazuje, że nasze stowarzyszenia w tym względzie znacznie niżéj stoją od tamtejszych, a jednak jeszcze ks. Szamarzewski uważa, że stopa procentowa jest dla tamtejszych członków uciążliwą.

Wykazy ks. Szamarzewskiego obejmują 84 spółek zaliczkowych, z których jest w Prusiech zachodnich 28, w Poznańskiém 56; 2 handlowe w Poznaniu i Gnieźnie, — a 10 spożywczych, wszystkie na Górnym Szlązku.

Spółki spożywcze nie prosperują. Dotąd już 7 rozwiązało się dobrowolnie lub przymusowo, pozostałych 10 nie budzą zaufania dla kierownictwa, któremu brak zdolności, i dla wad, którym już tyle uległo spółek spożywczych, jak udzielaniu członkom towarów na kredyt, tworzenie zbyt wielkich zapasów, nieumiejętny zarząd i niedokładna kontrola.

Ze spółek handlowych znane i w kraju naszym stowarzyszenie „Ul“ w Poznaniu, budzące tyle nadziei — obecnie likwiduje, a zachodzi obawa, że popadnie w konkurs. Druga spółka handlowa w Gnieźnie „Ul, Wzajemna pomoc“ jest przeważnie stowarzyszeniem zaliczkowém. Ks. Szamarzewski podaje też zamknięcie rachunkowe téj spółki pomiędzy zamknięciami rachunkowemi spółek pożyczkowych. Stowarzyszenie to wszakże prowadzi handel świéc i wosku, herbaty, kawy i papiérosów. Dochód ze sprzedaży w r. 1878. wynosił 4798 m. Inwentarz wykazał wartość pozostałych towarów 1921 m., a długów za towary 1874 m.

Doliczywszy jednak spółkę gnieźnieńską, przedłożyło na 85 istniejących 73 stowarzyszeń swoje zamknięcia rachunkowe z 31. grudnia 1878.

Sprawozdanie ks. Szamarzewskiego nie obejmuje pozycyi z obrotu, musimy się więc w dalszych uwagach naszych o spółkach zaliczkowych ograniczyć do cyfr bilansowych.

W porównaniu z r. 1877. widzimy wzrost w passywach, jako to:

w udziałach o	81.274	marek
„ funduszu rezerwowym	58.519	„
„ depozytach	318.647	„
„ pożyczkach od banków o	101.496	„
„ czystym zysku (dywidendzie) o . .	3.128	„

w stanie czynnym zaś, a mianowicie:

w pożyczkach o	593.158	„

Zestawienie ogólne bilansowe podajemy w porównaniu z cyframi osiągniętymi przez stowarzyszenia w Galicyi.

W Prusiech i Poznaniu nadesłało 73 spółek pożyczkowych zamknięcia rachunkowe za r. 1878., w Galicyi 88.

Stan bierny.	Prusy i Poznań.		Galicya.	
Udziały	625.379	zł. *)	1,974.392	zł.
Fundusz rezerwowy . . .	134.077	„	158.825	„
Depozyta (wkładki) . . .	2,426.119	„	3,033.054	„
Banki	228.293	„	924.060	„
Różne	—	„	167.809	„
Administracya	40.925	„	—	„
Zysk (dywidenda) . . .	15.726	„	196.631	„
Razem . . .	3,467.943	zł. **)	6,454.771	zł.
Stan czynny.				
Weksle	3,319.683	zł.	6,052.320	zł.
Różne	57.466	„	223.437	„
Administracya (założenia)	4.655	„	41.404	„
Gotówka	86.139	„	137.610	„
Razem . . .	3,467.943	zł.	6,454.771	zł.

II.

Sprawozdanie, którego treść powyżej podajemy, było przedłożone IX. Sejmikowi Związku spółek zarobkowych polskich, odbytemu w Gnieźnie d. 3. i 4. b. m.

W dniu pierwszym odbywały się narady poufne nad porządkiem dziennym i posiedzenia komisyi przygotowawczych.

Publiczne posiedzenie odbyło się dnia 4. b. m. o godzinie 9½ przed południem. Na to posiedzenie przybył reprezentant policyi komisarz Ventzky z Poznania, przeciwko którego obecności prezes Komitetu p. M. Łyskowski protestuje.

Posiedzenie rozpoczęło się odczytaniem protokołu przeszłorocznego zebrania i rezolucyi na niém powziętych. Ks. dr. Łukowski zapytuje, czy Patron i p. M. Łyskowski wywiązali się z przyrzeczenia, danego w następstwie uchwały zeszłorocznego sejmiku, iż napiszą popularne broszury, pierwszy „o depozytach“, a drugi „o udziałach“. Patron, ks. Szamarzewski, oświadcza, że dla nawału pracy nie mógł się wywiązać z zadania, a napisanie broszury „o udziałach“ opóźniło się z powodu dłuższéj choroby p. M. Łyskowskiego, lecz ta ostatnia praca już jest rozpoczęta.

Następuje referat Patrona podług drukowanego sprawozdania o czynnościach Komitetu Związku w ubiegłym roku i o stanie spółek polskich w dzielnicy pruskiéj w r. 1878. Patron obszerniéj cokolwiek rozwodzi się nad zakładaniem nowych spółek i przemawia przeciwko zakładaniu ich tam, gdzie nie ma odpowiednich osób do prowadzenia. Daléj ostréj krytyce poddaje porządek i ład, jaki w większéj części spółek panuje i podnosi, iż spółki nie przestrzegają często najważniejszych przepisów.

Ze względu na uwagi o nieporządkach w spółkach zapowiada dr. Antoni Donimirski do nr. 20. porządku dziennego wniosek o ułożenie i wydanie podręcznika dla spółek ludowych, a p. Fr. Krajewicz podnosi potrzebę wydania poprawnego tłumaczenia ustawy o spółkach z 4. lipca 1868. r. P. M. Łyskowski popiéra myśl wydania podręcznika, mianowicie ze względu na to, że dawniejszy podręcznik przez niego napisany, już wyczerpnięty i zresztą w obec nabranych doświadczeń wymagałby zmian rozmaitych,

P. Rogaliński życzy sobie w sprawozdaniu Patrona dokładniejszéj statystyki weksli i wnosi, aby stopa procentowa w spółkach normowała się według diskonta banku rzeszy.

Do nr. 8. porządku dziennego zdaje p. dr. Buski sprawę ze stanu kasy Związku, a p. B. Leitgeber wnosi o deszarżę, którą zebranie udziela. P. M. Łyskowski wnosi, aby w sprawozdaniu umieszczać spółki ze składką na rzecz Związku zalegające i aby zaległości umieścić w aktywach.

Do nr. 9. porządku dziennego: „Referaty delegatów o rozwoju spółek przez nich reprezentowanych w ubiegłym i bieżącym roku“ referuje najprzód ks. Pasikowski o stanie interesów „Ula“ gnieźnieńskiego. P. Łyskowski podnosi wielką ważność tego sprawozdania, bo egzystencya „Ula“ gnieźnieńskiego rozwiązuje kwestyą dotychczas sporną możności istnienia spółek handlowych i zastawu obok spółek pożyczkowych. P. Leitgeber pomimo tych rezultatów korzystnych nie podziela tego zapatrywania. „Ul“ gnieźnieński jeszcze stosunkowo za krótko egzystuje, aby dać dowód ogólny. — P. Jasiński referuje o spółce czarnkowskiéj, która dobrze się rozwija. Żąda, aby od prolongat pobiérać 1% od pożyczek na udział, gdyż w ten sposób można tylko wpłynąć na rozwój spółki. Patron zauważa, że mało tylko spółek ściąga odnośny procent na udział od udzielanych pożyczek. P. Łyskowski przemawia także gorąco za pobiéraniem wspomnianéj składki na udział. — Ks. Wojciechowski z Krotoszyna referuje o trudnościach, jakie miała spółka tamtejsza z ogłoszeniami. — Ks. Szamarzewski referuje o tém, iż w spółce Bydgoskiéj skutkiem niezameldowania do rejestru handlowego pewnéj zmiany, wszystkie czynności od r. 1872. są nieważne. — Dr. Rzepnikowski mówi o sy-

*) 1 m. = 50 ct. w. a.

**) w sumie ks. Szamarzewskiego jest mylka o 5453·14 m.

stemie spółek Raiffeisena. System Raiffeisena w naszych spółkach mógłby znaleźć zastosowanie, ponieważ nasze spółki przeważnie z włościanami mają interes, polegać zatém głównie muszą na pewnościach hipotecznych; mówca poleca sprawę tę rozwadze Komitetu. P. M. Łyskowski przyrzeka w imieniu Komitetu rozpatrzenie téj kwestyi i postawienie jéj na porządku dziennym przyszłego sejmiku. Przewodniczący dalszą dyskusyą nad tym przedmiotem uważa za niewłaściwą, jako nienależącą do porządku dziennego.

Do nr. 10. porządku dziennego: „O ile procedura sądowa zmieniła esencyonalnie: *a)* sposób i formę procesowania, *b)* egzekucye z prawomocnych wyroków, *c)* możność obrania sobie forum sądowego“ — referuje p. M. Łyskowski imieniem Komitetu i streszcza obszernie główniejsze zmiany w organizacyi sądownictwa i procedurze. Powyższe punkta porządku dziennego wywołały następnie dłuższą dyskusyą, w końcu której zgodzono się co do punktu *c)*, że powzięcie rezolucyi w tym przedmiocie byłoby przedwczesne ze względu na nowość rzeczy i brak ustalonéj praktyki w sądach.

Również do nru 11. porządku dziennego: „Czy i o ile nowa procedura sądowa zalecać może zmianę wystawienia weksli i skryptów?“ nie powzięto żadnéj rezolucyi, zostawiając ten przedmiot doświadczeniu.

Kwestye nr. 10. i 11. porządku dziennego podjęte być mają na nowo na przyszłym sejmiku.

(Dok. nast.)

Sprawa podatkowa naszych stowarzyszeń w Radzie Państwa.

Na ostatniém posiedzeniu Wydziału w sprawie opodatkowania stowarzyszeń zarobkowych, oświadczył radca sekc. Chertek, że po świętach przedłoży rządowy projekt w tym przedmiocie. W motywach wykaże rząd datami statystycznemi, że skargi stowarzyszeń nie zupełnie są uzasadnione i że ciężar podatkowy nie tyle leży w wysokości podatków, ile w sposobie ich wymierzania. (Na to się godzimy. P. R.) Na razie nie może rząd zawiadomić Wydział o zasadach swego projektu, wszelako już dziś zauważyć musi, iż ustawa ta obejmie tylko stowarzyszenia zarobkowe, a nie produkcyjne i spożywcze. Jeżeli bowiem niebezpieczném już jest wyłączać stowarzyszenia zaliczkowe z ogólnego systemu podatkowego, to niebezpieczeństwo to wzmaga się wobec stowarzyszeń spożywczych. Przeciw temu użalają się kupcy, a udowodnioném jest, że stowarzyszenie spożywcze podkopują, zwłaszcza w małych miasteczkach, interesy handlu.

Finanse niemieckiego Związku stowarzyszeń.

Otrzymaliśmy urzędowe protokoły wraz z załącznikami z XX. Walnego Zgromadzenia niemieckiego Związku stowarzyszeń w Stuttgardzie. Ze sprawozdania tego dowiadujemy się o stanie finansów Związku, z którym czytelników zawiadomić pragniemy. Do Związku należy 1063 stowarzyszeń, które na rzecz Związku wnieśli wkładek 34.365·33 m., dochód z odsetek i różnych wynosił 285·57 m., razem dochód Związku w ostatnim roku adm. 34.650·90 m.

Wydatki wynosiły jak następuje:

Patron, płaca 7500 m., dyety 489·55 m. . .	7.989·55	„
I. sekretarz (Dr. Schneider) płaca 4800 m., dyety 968·20 m., remuneracya 150 m.	5.918·20	„
II. sekretarz	2.400·—	„
Pomocnik do sumowania wykazów w Roczn.	464·—	„
Dr. Parisieus za substytucye Patrona . .	2.145·85	„
Dyety dla dyrektorów Związków filialnych i dla delegatów na W. Zgromadzenie .	5.182·35	„
Koszta Walnego Zgromadzenia: remuneracya dla przewodn. 249·35, bankiet 340 m.	589·35	„
Lokal na kancelaryą Patronatu	300·—	„
Wydawnictwa i druki (sprawozdania, Roczniki itd.)	7.221·69	„
Biblioteka i urządzenie	149·25	„
Różne i kancelaryjne	473·38	„
razem . . .	32.833 62	m.

W porównaniu z dochodem pozostała zwyżka marek 1.817·28, z lat dawniejszych zwyżka 25.404·08 m., łącznie majątek zapasowy Związku 27.221·32 marek.

Biblioteka Patrona liczy 707 numerów, z dzieł polskich znajdują się w niéj prace dra Alfreda Zgórskiego i Mścisława Edgara Trepki z Warszawy, Studya ekonomiczne.

Nadmienić nam wypada, że wydawnictwo Roczników jest jedynie przez Związek subwencyonowane, zresztą jest przedsiębiorstwem prywatném p. Klinckhardta w Lipsku, tak jak również prywatném jego przedsiębiorstwem jest wydawnictwo „Blätter f. Gen.“. Za redakcyą tych wydawnictw pobiéra p. Schulze osobne wynagrodzenie, razem więc za pracę swoję pobiéra Patron niemiecki do 10.000 m. rocznie, a I. sekretarz 6.500—7.000 m.

Związek też niemiecki hołdując ściśle zasadzie pomocy własnéj i nie przyjmując żadnych usług w darze, żąda i może żądać ścisłego przestrzegania swoich przepisów.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski.

Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.